

Cząstki identyczne

Wykład 22

Karol Kołodziej

Instytut Fizyki
Uniwersytet Śląski, Katowice
<http://kk.us.edu.pl>

- L.I. Schiff, *Mechanika Kwantowa*
- K. Zalewski, *Mały Wykład z Mechaniki Kwantowej*

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu,

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuwamy przegrodę

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuwamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuwanie przegrody \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmannna).

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmannna).

Gdyby po obu stronach przegrody znajdował się tlen

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmannna).

Gdyby po obu stronach przegrody znajdował się tlen \Rightarrow po usunięciu przegrody makroskopowo nic by się nie stało

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmannna).

Gdyby po obu stronach przegrody znajdował się tlen \Rightarrow po usunięciu przegrody makroskopowo nic by się nie stało \Rightarrow nie byłoby wzrostu entropii.

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmannna).

Gdyby po obu stronach przegrody znajdował się tlen \Rightarrow po usunięciu przegrody makroskopowo nic by się nie stało \Rightarrow nie byłoby wzrostu entropii.

Jak interpolować między tymi dwoma sytuacjami?

W fizyce klasycznej znany był tzw. paradoks Gibbsa.

Rozważmy naczynie rozdzielone przegrodą na dwie części o takiej samej objętości.

W jednej części znajduje się N cząsteczek tlenu, a w drugiej N cząsteczek azotu.

Usuamy przegrodę \Rightarrow gazy nieodwracalnie się mieszają
 \Rightarrow entropia wzrasta o $2k_B N \ln 2$, (k_B stała Boltzmanna).

Gdyby po obu stronach przegrody znajdował się tlen \Rightarrow po usunięciu przegrody makroskopowo nic by się nie stało \Rightarrow nie byłoby wzrostu entropii.

Jak interpolować między tymi dwoma sytuacjami?

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu.

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu. Jest zasadnicza różnica między cząstkami **identycznymi** a **nieidentycznymi**, choćby bardzo podobnymi do siebie.

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu. Jest zasadnicza różnica między cząstkami **identycznymi** a **nieidentycznymi**, choćby bardzo podobnymi do siebie. \Rightarrow Nie należy spodziewać się ciągłego przejścia, kiedy cząsteczki zmieniają się z bardzo podobnych do siebie w identyczne.

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu. Jest zasadnicza różnica między cząstkami **identycznymi** a **nieidentycznymi**, choćby bardzo podobnymi do siebie. \Rightarrow Nie należy spodziewać się ciągłego przejścia, kiedy cząsteczki zmieniają się z bardzo podobnych do siebie w identyczne.

Identyczne cząstki nie mogą się różnić żadną wewnętrzną cechą.

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu. Jest zasadnicza różnica między cząstkami **identycznymi a nieidentycznymi**, choćby bardzo podobnymi do siebie. \Rightarrow Nie należy spodziewać się ciągłego przejścia, kiedy cząsteczki zmieniają się z bardzo podobnych do siebie w identyczne.

Identyczne cząstki nie mogą się różnić żadną wewnętrzną cechą. W przeciwnym razie nie byłyby identyczne.

Co się dzieje, kiedy cząsteczki po obu stronach przegrody stają się coraz bardziej podobne do siebie? Czy zmiana przyrostu entropii, kiedy różnica między cząsteczkami dąży do zera, zmienia się nagle w jakimś punkcie czy przebiega stopniowo?

Mechanika kwantowa dała zaskakujące rozwiązanie tego paradoksu. Jest zasadnicza różnica między cząstkami **identycznymi a nieidentycznymi**, choćby bardzo podobnymi do siebie. \Rightarrow Nie należy spodziewać się ciągłego przejścia, kiedy cząsteczki zmieniają się z bardzo podobnych do siebie w identyczne.

Identyczne cząstki nie mogą się różnić żadną wewnętrzną cechą. W przeciwnym razie nie byłyby identyczne.

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu ⇒ możliwe jest rozróżnienie cząstek o identycznych cechach.

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu ⇒ możliwe jest rozróżnienie cząstek o identycznych cechach.

W mechanice kwantowej jest inaczej.

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu ⇒ możliwe jest rozróżnienie cząstek o identycznych cechach.

W mechanice kwantowej jest inaczej.

Rozmiary i rozmycie paczek falowych reprezentujących poszczególne cząstki często uniemożliwiają rozróżnienie identycznych cząstek na podstawie ich położeń,

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu ⇒ możliwe jest rozróżnienie cząstek o identycznych cechach.

W mechanice kwantowej jest inaczej.

Rozmiary i rozmycie paczek falowych reprezentujących poszczególne cząstki często uniemożliwiają rozróżnienie identycznych cząstek na podstawie ich położeń, zwłaszcza gdy oddziałują one ze sobą.

Np., każde dwa elektrony są identyczne, gdyż mają takie same masy, spiny, ładunki i inne parametry.

W mechanice klasycznej trajektorie cząstek są ściśle określone

⇒ każdą cząstkę można zasadniczo śledzić przez cały czas trwania eksperymentu ⇒ możliwe jest rozróżnienie cząstek o identycznych cechach.

W mechanice kwantowej jest inaczej.

Rozmiary i rozmycie paczek falowych reprezentujących poszczególne cząstki często uniemożliwiają rozróżnienie identycznych cząstek na podstawie ich położeń, zwłaszcza gdy oddziałują one ze sobą.

Przykładowo, elektrony związane w tym samym atomie należy traktować jako identyczne. Natomiast elektrony związane w dwóch odległych atomach można z dobrym przybliżeniem traktować jako rozróżnialne.

Przykładowo, elektrony związane w tym samym atomie należy traktować jako identyczne. Natomiast elektrony związane w dwóch odległych atomach można z dobrym przybliżeniem traktować jako rozróżnialne.

Cząstki identyczne niekiedy dają się odróżnić od siebie.

Przykładowo, elektrony związane w tym samym atomie należy traktować jako identyczne. Natomiast elektrony związane w dwóch odległych atomach można z dobrym przybliżeniem traktować jako rozróżnialne.

Cząstki identyczne niekiedy dają się odróżnić od siebie. Np. jeśli ich paczki falowe nie nakładają się na siebie,

Przykładowo, elektrony związane w tym samym atomie należy traktować jako identyczne. Natomiast elektrony związane w dwóch odległych atomach można z dobrym przybliżeniem traktować jako rozróżnialne.

Cząstki identyczne niekiedy dają się odróżnić od siebie. Np. jeśli ich paczki falowe nie nakładają się na siebie, albo jeśli cząstki obdarzone spinem różnią się od siebie rzutem spinu na wybraną oś w eksperymencie, w którym spin jest zachowany.

Przykładowo, elektrony związane w tym samym atomie należy traktować jako identyczne. Natomiast elektrony związane w dwóch odległych atomach można z dobrym przybliżeniem traktować jako rozróżnialne.

Cząstki identyczne niekiedy dają się odróżnić od siebie. Np. jeśli ich paczki falowe nie nakładają się na siebie, albo jeśli cząstki obdarzone spinem różnią się od siebie rzutem spinu na wybraną oś w eksperymencie, w którym spin jest zachowany.

Równanie Schrödingera dla n identycznych cząstek ma postać

$$i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \psi(1, 2, \dots, n, t) = H(1, 2, \dots, n) \psi(1, 2, \dots, n, t),$$

gdzie liczby reprezentują składowe położenia i spinu poszczególnych cząstek.

Identyczność cząstek oznacza, że Hamiltonian H jest symetryczny ze względu na przestawienia argumentów.

Równanie Schrödingera dla n identycznych cząstek ma postać

$$i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \psi(1, 2, \dots, n, t) = H(1, 2, \dots, n) \psi(1, 2, \dots, n, t),$$

gdzie liczby reprezentują składowe położenia i spinu poszczególnych cząstek.

Identyczność cząstek oznacza, że Hamiltonian H jest symetryczny ze względu na przestawienia argumentów.

Podobnie, symetryczne ze względu na przestawienia argumentów powinny być wszystkie inne obserwable.

Równanie Schrödingera dla n identycznych cząstek ma postać

$$i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \psi(1, 2, \dots, n, t) = H(1, 2, \dots, n) \psi(1, 2, \dots, n, t),$$

gdzie liczby reprezentują składowe położenia i spinu poszczególnych cząstek.

Identyczność cząstek oznacza, że Hamiltonian H jest symetryczny ze względu na przestawienia argumentów.

Podobnie, symetryczne ze względu na przestawienia argumentów powinny być wszystkie inne obserwable.

Przestawienie dwóch cząstek identycznych nie prowadzi do innego stanu n -cząstkowego.

Równanie Schrödingera dla n identycznych cząstek ma postać

$$i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \psi(1, 2, \dots, n, t) = H(1, 2, \dots, n) \psi(1, 2, \dots, n, t),$$

gdzie liczby reprezentują składowe położenia i spinu poszczególnych cząstek.

Identyczność cząstek oznacza, że Hamiltonian H jest symetryczny ze względu na przestawienia argumentów.

Podobnie, symetryczne ze względu na przestawienia argumentów powinny być wszystkie inne obserwable.

Przestawienie dwóch cząstek identycznych nie prowadzi do innego stanu n -cząstkowego.

Ponieważ interpretację fizyczną ma kwadrat modułu funkcji falowej, który przy takiej operacji nie może się zmienić, to funkcja falowa może się zmienić tylko o stały czynnik ε o module 1.

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \varepsilon \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t), \quad |\varepsilon| = 1.$$

Ponieważ interpretację fizyczną ma kwadrat modułu funkcji falowej, który przy takiej operacji nie może się zmienić, to funkcja falowa może się zmienić tylko o stały czynnik ε o module 1.

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \varepsilon \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t), \quad |\varepsilon| = 1.$$

W kwantowej teorii pola, zakładając odpowiednie reguły kwantyzacji pól, dowodzi się, że $\varepsilon = \pm 1$, a więc

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \pm \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t),$$

Ponieważ interpretację fizyczną ma kwadrat modułu funkcji falowej, który przy takiej operacji nie może się zmienić, **to funkcja falowa może się zmienić tylko o stały czynnik ε o module 1.**

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \varepsilon \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t), \quad |\varepsilon| = 1.$$

W kwantowej teorii pola, zakładając odpowiednie reguły kwantyzacji pól, dowodzi się, że $\varepsilon = \pm 1$, a więc

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \pm \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t),$$

co oznacza, że funkcja falowa może być albo **symetryczna**, albo **antysymetryczna** przy przestawieniach cząstek.

Ponieważ interpretację fizyczną ma kwadrat modułu funkcji falowej, który przy takiej operacji nie może się zmienić, to funkcja falowa może się zmienić tylko o stały czynnik ε o module 1.

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \varepsilon \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t), \quad |\varepsilon| = 1.$$

W kwantowej teorii pola, zakładając odpowiednie reguły kwantyzacji pól, dowodzi się, że $\varepsilon = \pm 1$, a więc

$$\psi(1, 2, \dots, j, \dots, i, \dots, n, t) = \pm \psi(1, 2, \dots, i, \dots, j, \dots, n, t),$$

co oznacza, że funkcja falowa może być albo **symetryczna**, albo **antysymetryczna** przy przestawieniach cząstek.

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Podział cząstek na fermiony i bozony ściśle wiąże się z ich spinem.

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Podział cząstek na fermiony i bozony ściśle wiąże się z ich spinem.

Cząstki o spinie (w jednostkach \hbar)

- całkowitym, $s = 0, 1, 2, \dots$, są bozonami
- połówkowym, $s = \frac{1}{2}, \frac{3}{2}, \dots$, są fermionami

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Podział cząstek na fermiony i bozony ściśle wiąże się z ich spinem.

Cząstki o spinie (w jednostkach \hbar)

- całkowitym, $s = 0, 1, 2, \dots$, są bozonami
- połówkowym, $s = \frac{1}{2}, \frac{3}{2}, \dots$, są fermionami

Bozony mogą powstawać i znikać pojedynczo, a fermiony tylko i wyłącznie parami.

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Podział cząstek na fermiony i bozony ściśle wiąże się z ich spinem.

Cząstki o spinie (w jednostkach \hbar)

- całkowitym, $s = 0, 1, 2, \dots$, są bozonami
- połówkowym, $s = \frac{1}{2}, \frac{3}{2}, \dots$, są fermionami

Bozony mogą powstawać i znikać pojedynczo, a fermiony tylko i wyłącznie parami. Reguła ta jest przydatna w przypadku tzw. quasicząstek, takich jak fonony, rotony, czy magnony.

Cząstki, dla których stosuje się znak plus, nazywamy bozonami, a cząstki, dla których stosuje się znak minus - fermionami.

Własności fermionów istotnie różnią się od własności bozonów.

Podział cząstek na fermiony i bozony ściśle wiąże się z ich spinem.

Cząstki o spinie (w jednostkach \hbar)

- całkowitym, $s = 0, 1, 2, \dots$, są bozonami
- połówkowym, $s = \frac{1}{2}, \frac{3}{2}, \dots$, są fermionami

Bozony mogą powstawać i znikać pojedynczo, a fermiony tylko i wyłącznie parami. Reguła ta jest przydatna w przypadku tzw. quasicząstek, takich jak fonony, rotony, czy magnony.

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów.

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Funkcja falowa opisująca układ identycznych fermionów jest antysymetryczna.

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Funkcja falowa opisująca układ identycznych fermionów jest antysymetryczna. Załóżmy, że dwa identyczne fermiony są w tym samym stanie kwantowym i

$$\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = -\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t)$$

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Funkcja falowa opisująca układ identycznych fermionów jest antysymetryczna. Załóżmy, że dwa identyczne fermiony są w tym samym stanie kwantowym i

$$\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = -\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = 0,$$

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Funkcja falowa opisująca układ identycznych fermionów jest antysymetryczna. Załóżmy, że dwa identyczne fermiony są w tym samym stanie kwantowym i

$$\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = -\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = 0,$$

a więc funkcja falowa musi zniknąć.

Jądra atomowe, jeśli odległości między nimi są dużo większe od ich rozmiarów, często można traktować jako cząstki.

Jądro jest fermionem, jeśli składa się z nieparzystej liczby nukleonów, a bozonem, jeśli składa się z parzystej liczby nukleonów. To powoduje, na przykład, że widmo rotacyjne cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{16}\text{O}$ jest zupełnie inne od widma rotacyjnego cząsteczki $^{16}\text{O} - ^{17}\text{O}$.

Funkcja falowa opisująca układ identycznych fermionów jest antysymetryczna. Załóżmy, że dwa identyczne fermiony są w tym samym stanie kwantowym i

$$\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = -\psi(1, 2, \dots, i, \dots, i, \dots, n, t) = 0,$$

a więc funkcja falowa musi zniknąć.

Jest to tzw. zakaz Pauliego.

Dwa identyczne fermiony nie mogą znajdować się w tym samym stanie.

Jest to tzw. zakaz Pauliego.

Dwa identyczne fermiony nie mogą znajdować się w tym samym stanie.

Zakaz Pauliego ma podstawowe znaczenie przy opisie układów złożonych z wielu identycznych fermionów, jak atomy, cząsteczki czy jądra atomowe. W roku 1945 Pauli dostał nagrodę Nobla “za odkrycie zasady wykluczania zwanej także zakazem Pauliego”.

Jest to tzw. zakaz Pauliego.

Dwa identyczne fermiony nie mogą znajdować się w tym samym stanie.

Zakaz Pauliego ma podstawowe znaczenie przy opisie układów złożonych z wielu identycznych fermionów, jak atomy, cząsteczki czy jądra atomowe. W roku 1945 Pauli dostał nagrodę Nobla “za odkrycie zasady wykluczania zwanej także zakazem Pauliego”.

Zakaz Pauliego jest tylko jednym z wniosków z bardziej ogólnego twierdzenia o antysymetrii funkcji falowej wielu identycznych fermionów. To uogólnienie wprowadził Dirac.

Jest to tzw. zakaz Pauliego.

Dwa identyczne fermiony nie mogą znajdować się w tym samym stanie.

Zakaz Pauliego ma podstawowe znaczenie przy opisie układów złożonych z wielu identycznych fermionów, jak atomy, cząsteczki czy jądra atomowe. W roku 1945 Pauli dostał nagrodę Nobla “za odkrycie zasady wykluczania zwanej także zakazem Pauliego”.

Zakaz Pauliego jest tylko jednym z wniosków z bardziej ogólnego twierdzenia o antysymetrii funkcji falowej wielu identycznych fermionów. To uogólnienie wprowadził Dirac.

Przykładem zastosowania zakazu Pauliego jest układ okresowy pierwiastków, czyli tzw. tablica Mendelejewa.

Dokładna teoria jest bardzo skomplikowana, więc ograniczymy się do prostego modelu.

Przykładem zastosowania zakazu Pauliego jest układ okresowy pierwiastków, czyli tzw. tablica Mendelejewa.

Dokładna teoria jest bardzo skomplikowana, więc ograniczymy się do prostego modelu.

W dokładnym hamiltonianie występuje energia oddziaływania elektronów z jądrem i energia oddziaływania między elektronami.

Zakaz Pauliego a układ okresowy pierwiastków

Przykładem zastosowania zakazu Pauliego jest układ okresowy pierwiastków, czyli tzw. tablica Mendelejewa.

Dokładna teoria jest bardzo skomplikowana, więc ograniczymy się do prostego modelu.

W dokładnym hamiltonianie występuje energia oddziaływania elektronów z jądrem i energia oddziaływania między elektronami.

Dla uproszczenia założymy, że elektrony nie oddziałują między sobą, ale poruszają się w pewnym średnim potencjale pochodzącym od jądra i od chmury elektronowej.

Przykładem zastosowania zakazu Pauliego jest układ okresowy pierwiastków, czyli tzw. tablica Mendelejewa.

Dokładna teoria jest bardzo skomplikowana, więc ograniczymy się do prostego modelu.

W dokładnym hamiltonianie występuje energia oddziaływania elektronów z jądrem i energia oddziaływania między elektronami.

Dla uproszczenia założymy, że elektrony nie oddziałują między sobą, ale poruszają się w pewnym średnim potencjale pochodzącym od jądra i od chmury elektronowej.

Założymy, że w pierwszym przybliżeniu potencjał ten jest podobny do potencjału kulombowskiego w atomie wodoru i jonach wodoropodobnych.

Zakaz Pauliego a układ okresowy pierwiastków

Przykładem zastosowania zakazu Pauliego jest układ okresowy pierwiastków, czyli tzw. tablica Mendelejewa.

Dokładna teoria jest bardzo skomplikowana, więc ograniczymy się do prostego modelu.

W dokładnym hamiltonianie występuje energia oddziaływania elektronów z jądrem i energia oddziaływania między elektronami.

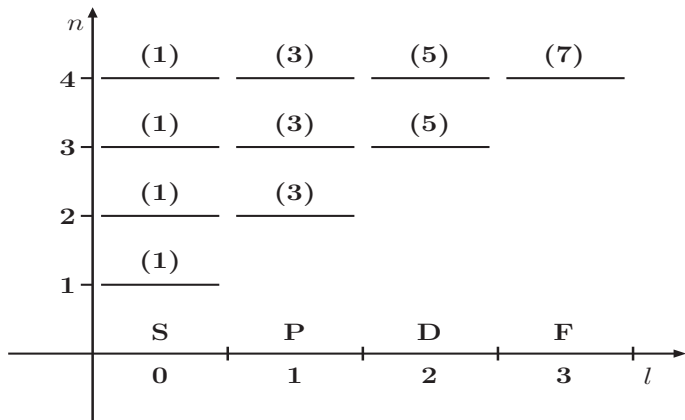
Dla uproszczenia założymy, że elektrony nie oddziałują między sobą, ale poruszają się w pewnym średnim potencjale pochodzącym od jądra i od chmury elektronowej.

Założymy, że w pierwszym przybliżeniu potencjał ten jest podobny do potencjału kulombowskiego w atomie wodoru i jonach wodoropodobnych.

Jest to podejście często stosowane w fizyce teoretycznej.
Prawdziwy hamiltonian zastępujemy hamiltonianem efektywnym,
wybrany tak, żeby dawał wyniki możliwie bliskie do prawdziwych
w zakresie, który nas interesuje.

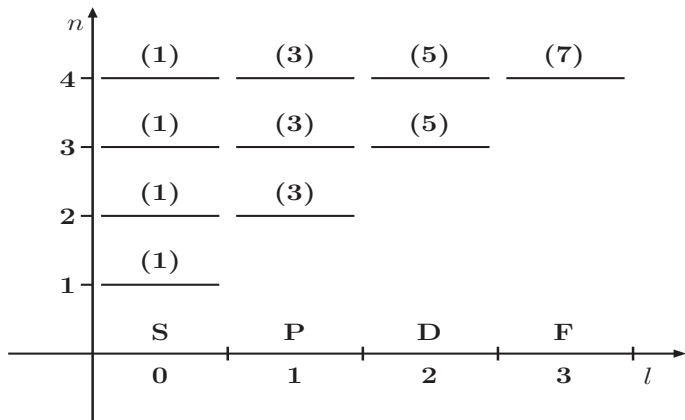
Jest to podejście często stosowane w fizyce teoretycznej.
Prawdziwy hamiltonian zastępujemy hamiltonianem efektywnym,
wybrany tak, żeby dawał wyniki możliwie bliskie do prawdziwych
w zakresie, który nas interesuje.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

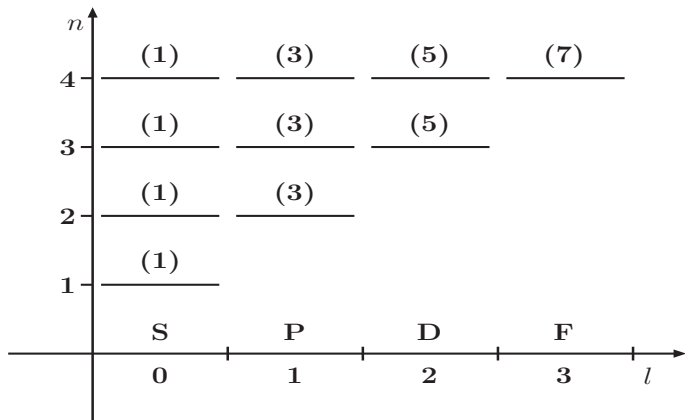
Energia zależy tylko od liczby kwantowej n .

Schemat poziomów energetycznych elektronu

Energia zależy tylko od liczby kwantowej n . Dla danej pary liczb kwantowych $n = 1, 2, 3, \dots$ i $l = 0, 1, \dots, n - 1$, występuje $2l + 1$ krotna degeneracja, bo $m = -l, -l + 1, \dots, l$.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

Energia zależy tylko od liczby kwantowej n . Dla danej pary liczb kwantowych $n = 1, 2, 3, \dots$ i $l = 0, 1, \dots, n - 1$, występuje $2l + 1$ krotna degeneracja, bo $m = -l, -l + 1, \dots, l$.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l .

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Musimy jeszcze uwzględnić spin elektronu.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Musimy jeszcze uwzględnić spin elektronu. Każdy ze stanów przedstawionych na schemacie występuje w dwóch wersjach: ze spinem skierowanym do góry i ze spinem skierowanym w dół.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Musimy jeszcze uwzględnić spin elektronu. Każdy ze stanów przedstawionych na schemacie występuje w dwóch wersjach: ze spinem skierowanym do góry i ze spinem skierowanym w dół.

W stanie z $n = 1$ mogą być dwa elektrony \Rightarrow w pierwszym wierszu tablicy Mendelejewa są dwa atomy: wodór i hel.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Musimy jeszcze uwzględnić spin elektronu. Każdy ze stanów przedstawionych na schemacie występuje w dwóch wersjach: ze spinem skierowanym do góry i ze spinem skierowanym w dół.

W stanie z $n = 1$ mogą być dwa elektrony \Rightarrow w pierwszym wierszu tablicy Mendelejewa są dwa atomy: wodór i hel. Dla helu wypełniona jest powłoka $1S$.

Schemat poziomów energetycznych elektronu

W spektroskopii atomowej stany, dla których $l = 0, 1, 2, 3, \dots$, nazywa się odpowiednio stanami S, P, D, F, \dots

Liczbę n dopisujemy przed literą definiującą wartość l . Np. stan $l = 2$ z $n = 4$ oznacza się jako stan $4D$.

Musimy jeszcze uwzględnić spin elektronu. Każdy ze stanów przedstawionych na schemacie występuje w dwóch wersjach: ze spinem skierowanym do góry i ze spinem skierowanym w dół.

W stanie z $n = 1$ mogą być dwa elektrony \Rightarrow w pierwszym wierszu tablicy Mendelejewa są dwa atomy: wodór i hel. Dla helu wypełniona jest powłoka $1S$.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W stanie z $n = 1$ mogą być dwa elektrony \Rightarrow w pierwszym wierszu są dwa atomy: wodór i hel.

Układ Okresowy Pierwiastków

The periodic table is color-coded by groups: Alkali metals (yellow), Alkaline earth metals (orange), Transition metals (green), Post-transition metals (pink), Lanthanides (light blue), Actinides (dark blue), Noble gases (light green), and Halogens (dark green). States are indicated by icons: Solid (black), Liquid (green), Gas (red), and Synthetic (black).

Legend:

- Metale alkaliczne (Yellow)
- Metale ziem alkalicznych (Orange)
- Metale grup głównych (Green)
- Metale przejściowe (Pink)
- Lantanowce (Light Blue)
- Aktynowce (Dark Blue)
- Niemetale (Dark Green)
- Gazy szlachetne (Light Green)
- Solid (Black icon)
- Liquid (Green icon)
- Gas (Red icon)
- Synthetic (Black icon)

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1954 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

1 1A 1 H Hydrogen 1.00784	2 2A 2 He Helium 4.002602											13 3A 13 Al Aluminum 26.9815386	14 4A 14 Si Silicon 28.0855836	15 5A 15 P Phosphorus 30.973761998	16 6A 16 S Sulfur 32.06	17 7A 17 Cl Chlorine 35.453	18 8A 18 Ar Argon 39.948	19 9A 19 K Potassium 39.0983	20 10A 20 Ca Calcium 40.078	21 11 21 Sc Scandium 44.955912	22 2 22 Ti Titanium 47.867	23 3 23 V Vanadium 50.9415	24 4 24 Cr Chromium 51.9961	25 5 25 Mn Manganese 54.938045	26 6 26 Fe Iron 55.845	27 7 27 Co Cobalt 58.933200	28 8 28 Ni Nickel 58.6934	29 9 29 Cu Copper 63.546	30 10 30 Zn Zinc 65.38	31 11 31 Ga Gallium 69.723	32 12 32 Ge Germanium 72.64	33 13 33 As Arsenic 74.9216	34 14 34 Se Selenium 78.96	35 15 35 Br Bromine 79.904	36 16 36 Kr Krypton 83.798	37 17 37 Rb Rubidium 85.4678	38 18 38 Sr Strontium 87.62	39 19 39 Y Yttrium 88.90584	40 20 40 Zr Zirconium 91.224	41 21 41 Nb Niobium 92.90638	42 22 42 Mo Molybdenum 95.94	43 23 43 Tc Technetium (98)	44 24 44 Ru Ruthenium 101.07	45 25 45 Rh Rhodium 102.90550	46 26 46 Pd Palladium 106.42	47 27 47 Ag Silver 107.8682	48 28 48 Cd Cadmium 112.411	49 29 49 In Indium 114.818	50 30 50 Sn Tin 118.710	51 31 51 Sb Antimony 121.757	52 32 52 Te Tellurium 127.60	53 33 53 I Iodine 126.90509	54 34 54 Xe Xenon 131.29	55 35 55 Cs Cesium 132.90545	56 36 56 Ba Barium 137.327	57 to 71 37 57 to 71 Lanthanides and Actinides	72 38 72 Hf Hafnium 178.49	73 39 73 Ta Tantalum 180.9479	74 40 74 W Tungsten 183.84	75 41 75 Re Rhenium 186.207	76 42 76 Os Osmium 190.23	77 43 77 Ir Iridium 192.222	78 44 78 Pt Platinum 195.078	79 45 79 Au Gold 196.96657	80 46 80 Hg Mercury 200.59	81 47 81 Tl Thallium 204.3871	82 48 82 Pb Lead 207.2	83 49 83 Bi Bismuth 208.9804	84 50 84 Po Polonium (209)	85 51 85 At Astatine (210)	86 52 86 Rn Radon (222)	87 53 87 Fr Francium (223)	88 54 88 Ra Radium (226)	89 to 103 55 89 to 103 Lanthanides and Actinides	104 56 104 Rf Rutherfordium (261)	105 57 105 Db Dubnium (262)	106 58 106 Sg Seaborgium (263)	107 59 107 Bh Bohrium (264)	108 60 108 Hs Hassium (265)	109 61 109 Mt Meitnerium (266)	110 62 110 Ds Darmstadtium (271)	111 63 111 Rg Roentgenium (272)	112 64 112 Uub Ununbium (277)	113 65 113 Uut Ununtrium (284)	114 66 114 Uuq Ununquadium (289)	115 67 115 Uup Ununpentium (294)	116 68 116 Uuh Ununhexium (299)	117 69 117 Uus Ununseptium (304)	118 70 118 Uuo Ununoctium (300)	119 71 119 Lr Lawrencium (260)	120 72 120 Rf Rutherfordium (261)	121 73 121 Db Dubnium (262)	122 74 122 Sg Seaborgium (263)	123 75 123 Bh Bohrium (264)	124 76 124 Hs Hassium (265)	125 77 125 Mt Meitnerium (266)	126 78 126 Ds Darmstadtium (271)	127 79 127 Rg Roentgenium (272)	128 80 128 Cn Copernicium (285)	129 81 129 Nh Nihonium (286)	130 82 130 Fl Flerovium (289)	131 83 131 Mc Moscovium (290)	132 84 132 Lv Livermorium (293)	133 85 133 Ts Tennessine (294)	134 86 134 Og Oganesson (294)	135 87 135 Uta Ununtrium (284)	136 88 136 Uuq Ununquadium (289)	137 89 137 Uup Ununpentium (294)	138 90 138 Uuh Ununhexium (299)	139 91 139 Uus Ununseptium (304)	140 92 140 Uuo Ununoctium (300)	141 93 141 Lr Lawrencium (260)	142 94 142 Rf Rutherfordium (261)	143 95 143 Db Dubnium (262)	144 96 144 Sg Seaborgium (263)	145 97 145 Bh Bohrium (264)	146 98 146 Hs Hassium (265)	147 99 147 Mt Meitnerium (266)	148 100 148 Ds Darmstadtium (271)	149 101 149 Rg Roentgenium (272)	150 102 150 Cn Copernicium (285)	151 103 151 Nh Nihonium (286)	152 104 152 Fl Flerovium (289)	153 105 153 Mc Moscovium (290)	154 106 154 Lv Livermorium (293)	155 107 155 Ts Tennessine (294)	156 108 156 Og Oganesson (294)

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W stanie z $n = 2$ może być osiem elektronów \Rightarrow w drugim wierszu jest osiem atomów.

Układ Okresowy Pierwiastków

Legenda:

- Metale alkaliczne (Yellow)
- Metale ziem alkalicznych (Orange)
- Metale przejściowe (Red)
- Lantanowce (Light Blue)
- Aktynowce (Purple)
- Metale grup głównych (Green)
- Niemetale (Light Green)
- Gazy szlachetne (Cyan)
- Solid (Black)
- Liquid (Blue)
- Gas (Red)
- Synthetic (Dark Grey)

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

Dla atomu neonu wypełniona jest druga powłoka elektronowa, która zawiera dwa elektrony 2S i sześć elektronów 2P.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W stanie z $n = 2$ może być osiem elektronów \Rightarrow w drugim wierszu jest osiem atomów.

Układ Okresowy Pierwiastków

The periodic table is color-coded by groups and subgroups:

- Metale alkaliczne** (Alkali metals): Yellow
- Metale ziem alkalicznych** (Alkaline earth metals): Orange
- Metale przejściowe** (Transition metals): Red
- Lantanowce** (Lanthanides): Light blue
- Aktynowce** (Actinides): Purple
- Metale grup głównych** (Main group metals): Green
- Niemetale** (Nonmetals): Cyan
- Gazy szlachetne** (Noble gases): Light blue
- Solid** (Solids): White box
- Liquid** (Liquids): Yellow box
- Gas** (Gases): Red box
- Synthetic** (Synthetic elements): Black box

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the IUPAC equivalents of those numbers.

Dla atomu neonu wypełniona jest druga powłoka elektronowa, która zawiera dwa elektrony 2S i sześć elektronów 2P.

W trzecim wierszu pojawia się pierwsza trudność. Spodziewamy się osiemnastu atomów, a jest ich osiem tak, jak w wierszu drugim.

W trzecim wierszu pojawia się pierwsza trudność. Spodziewamy się osiemnastu atomów, a jest ich osiem tak, jak w wierszu drugim. Okazuje się że poziomy energetyczne dla hamiltonianu efektywnego, który różni się od potencjału kulombowskiego, zależą również od l .

W trzecim wierszu pojawia się pierwsza trudność. Spodziewamy się osiemnastu atomów, a jest ich osiem tak, jak w wierszu drugim.

Okazuje się że poziomy energetyczne dla hamiltonianu efektywnego, który różni się od potencjału kulombowskiego, zależą również od l .

Dane pomiarowe wskazują, że energia stanów $3D$ jest na tyle wysoka, że powłoka zamyka się bez nich i ostatni w trzecim wierszu atom argonu ma w zewnętrznej powłoce elektrony $3S$ i $3P$.

W trzecim wierszu pojawia się pierwsza trudność. Spodziewamy się osiemnastu atomów, a jest ich osiem tak, jak w wierszu drugim.

Okazuje się że poziomy energetyczne dla hamiltonianu efektywnego, który różni się od potencjału kulombowskiego, zależą również od l .

Dane pomiarowe wskazują, że energia stanów $3D$ jest na tyle wysoka, że powłoka zamyka się bez nich i ostatni w trzecim wierszu atom argonu ma w zewnętrznej powłoce elektrony $3S$ i $3P$.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W wierszu czwartym jest osiemnaście atomów.

Układ Okresowy Pierwiastków

The periodic table is color-coded by groups: Alkali metals (orange), Alkaline earth metals (yellow), Transition metals (pink), Lanthanoids (light orange), s-block (yellow), p-block (green), d-block (cyan), f-block (orange), and noble gases (light blue). States are indicated by icons: Solid (c), Liquid (Br), Gas (H), and Synthetic (Tc). Subgroups are labeled with Roman numerals (IA-VIIA, IBS-IBS, IVA-VIA, IBA-IBB, IBSA-IBSB).

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1934 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

Source: <http://www.chemicalelements.com/elements/periodic.html>

Zewnętrzna powłoka atomu kryptonu, który kończy ten wiersz tabeli, zawiera dwa elektrony 4S, sześć elektronów 4P i dziesięć elektronów 3D. Energie poziomów 4D i 4F przesunęły się do góry.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W wierszu czwarty jest osiemnaście atomów.

Układ Okresowy Pierwiastków

The periodic table is color-coded by groups: Alkali metals (orange), Alkaline earth metals (yellow), Transition metals (pink), Lanthanides (light orange), s-block (light blue), p-block (green), d-block (cyan), f-block (dark blue), and noble gases (light green). It also indicates physical states: Solid (white), Liquid (blue), Gas (red), and Synthetic (black).

Legend:

- Metale alkaliczne (Orange)
- Metale ziem alkalicznych (Yellow)
- Metale przejściowe (Pink)
- Lantanowce (Light Orange)
- Aktynowce (Light Blue)
- Metale grup głównych (Cyan)
- Niemetale (Green)
- Gazy szlachetne (Light Green)
- Solid (White)
- Liquid (Blue)
- Gas (Red)
- Synthetic (Black)

Subgroups:

- 1 IA: New Original
- 2 IIA
- 13 IIIA
- 14 IVA
- 15 VA
- 16 VIA
- 17 VIIA
- 18 VIIIA

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1934 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

1 H Hydrogen 1.00784	2 He Helium 4.002602																	18 Ar Argon 39.948																																			
3 Li Lithium 6.941	4 Be Beryllium 9.012182																	19 K Potassium 39.0983	20 Ca Calcium 40.078																	36 Kr Krypton 83.796																	
11 Na Sodium 22.98976928	12 Mg Magnesium 24.304	13 Al Aluminum 26.9815385	14 Si Silicon 28.0855	15 P Phosphorus 30.973761998	16 S Sulfur 32.06	17 Cl Chlorine 35.45	18 Ar Argon 39.948	19 K Potassium 39.0983	20 Ca Calcium 40.078	21 Sc Scandium 44.955912	22 Ti Titanium 47.867	23 V Vanadium 50.9415	24 Cr Chromium 51.9961	25 Mn Manganese 54.938045	26 Fe Iron 55.845	27 Co Cobalt 58.933195	28 Ni Nickel 58.6934	29 Cu Copper 63.546	30 Zn Zinc 65.38	31 Ga Gallium 69.723	32 Ge Germanium 72.64	33 As Arsenic 74.9216	34 Se Selenium 78.96	35 Br Bromine 79.904	36 Kr Krypton 83.796																												
37 Rb Rubidium 85.4678	38 Sr Strontium 87.62	39 Y Yttrium 88.90584	40 Zr Zirconium 91.224	41 Nb Niobium 92.90638	42 Mo Molybdenum 95.94	43 Tc Technetium [98]	44 Ru Ruthenium 101.07	45 Rh Rhodium 102.90550	46 Pd Palladium 106.42	47 Ag Silver 107.8682	48 Cd Cadmium 112.411	49 In Indium 114.818	50 Sn Tin 118.710	51 Sb Antimony 121.757	52 Te Tellurium 127.6	53 I Iodine 126.90545	54 Xe Xenon 131.29	55 Cs Cesium 132.90545	56 Ba Barium 137.327	57 La Lanthanum 138.90547	58 Ce Cerium 140.12	59 Pr Praseodymium 140.90766	60 Nd Neodymium 144.242	61 Pm Promethium [145]	62 Sm Samarium 150.36	63 Eu Europium 151.964	64 Gd Gadolinium 157.25	65 Tb Terbium 158.92534	66 Dy Dysprosium 162.50032	67 Ho Holmium 164.93032	68 Er Erbium 167.259	69 Tm Thulium 168.93042	70 Yb Ytterbium 173.04	71 Lu Lutetium 174.967																			
65 Cs Cesium 132.90545	66 Ba Barium 137.327	67 La Lanthanum 138.90547	68 Ce Cerium 140.12	69 Pr Praseodymium 140.90766	70 Nd Neodymium 144.242	71 Pm Promethium [145]	72 Sm Samarium 150.36	73 Eu Europium 151.964	74 Gd Gadolinium 157.25	75 Tb Terbium 158.92534	76 Dy Dysprosium 162.50032	77 Ho Holmium 164.93032	78 Er Erbium 167.259	79 Tm Thulium 168.93042	80 Yb Ytterbium 173.04	81 Lu Lutetium 174.967	82 Hf Hafnium 178.49	83 Ta Tantalum 180.94788	84 W Tungsten 183.84	85 Re Rhenium 186.207	86 Os Osmium 190.23	87 Ir Iridium 192.222	88 Pt Platinum 195.078	89 Au Gold 196.966569	90 Hg Mercury 200.59	91 Tl Thallium 204.3833	92 Pb Lead 207.2	93 Bi Bismuth 208.980386	94 Po Polonium [209]	95 At Astatine [210]	96 Rn Radon [222]	97 Fr Francium [223]	98 Ra Radium [226]	99 Ac Actinium [227]	100 Th Thorium 232.0377	101 Pa Protactinium 231.036888	102 U Uranium 238.02891	103 Np Neptunium 237.048173	104 Pu Plutonium 244.06422	105 Am Americium [243]	106 Cm Curium [247]	107 Bk Berkelium [247]	108 Cf Californium [251]	109 Es Einsteinium [252]	110 Fm Fermium [257]	111 Md Mendelevium [258]	112 No Nobelium [259]	113 Lr Lawrencium [260]	114 Fl Flerovium [285]	115 Mc Moscovium [285]	116 Lv Livermorium [286]	117 Ts Tennessine [287]	118 Og Oganesson [289]
107 La Lanthanum 138.90547	108 Ce Cerium 140.12	109 Pr Praseodymium 140.90766	110 Nd Neodymium 144.242	111 Pm Promethium [145]	112 Sm Samarium 150.36	113 Eu Europium 151.964	114 Gd Gadolinium 157.25	115 Tb Terbium 158.92534	116 Dy Dysprosium 162.50032	117 Ho Holmium 164.93032	118 Er Erbium 167.259	119 Tm Thulium 168.93042	120 Yb Ytterbium 173.04	121 Lu Lutetium 174.967	122 Hf Hafnium 178.49	123 Ta Tantalum 180.94788	124 W Tungsten 183.84	125 Re Rhenium 186.207	126 Os Osmium 190.23	127 Ir Iridium 192.222	128 Pt Platinum 195.078	129 Au Gold 196.966569	130 Hg Mercury 200.59	131 Tl Thallium 204.3833	132 Pb Lead 207.2	133 Bi Bismuth 208.980386	134 Po Polonium [209]	135 At Astatine [210]	136 Rn Radon [222]	137 Fr Francium [223]	138 Ra Radium [226]	139 Ac Actinium [227]	140 Th Thorium 232.0377	141 Pa Protactinium 231.036888	142 U Uranium 238.02891	143 Np Neptunium 237.048173	144 Pu Plutonium 244.06422	145 Am Americium [243]	146 Cm Curium [247]	147 Bk Berkelium [247]	148 Cf Californium [251]	149 Es Einsteinium [252]	150 Fm Fermium [257]	151 Md Mendelevium [258]	152 No Nobelium [259]	153 Lr Lawrencium [260]	154 Fl Flerovium [285]	155 Mc Moscovium [285]	156 Lv Livermorium [286]	157 Ts Tennessine [287]	158 Og Oganesson [289]		

Zewnętrzna powłoka atomu kryptonu, który kończy ten wiersz tabeli, zawiera dwa elektrony 4S, sześć elektronów 4P i dziesięć elektronów 3D. Energie poziomów 4D i 4F przesunęły się do góry.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W piątym wierszu dochodzą elektrony 5S, 5P i 4D.

Układ Okresowy Pierwiastków

The periodic table is color-coded by groups and states. The legend includes:

- Metale alkaliczne** (Alkali metals): Yellow
- Metale ziem alkalicznych** (Alkaline earth metals): Orange
- Metale przejściowe** (Transition metals): Red
- Lantanowce** (Lanthanoids): Light blue
- Aktynowce** (Actinoids): Purple
- Metale grup głównych** (Main group metals): Green
- Niemetale** (Nonmetals): Cyan
- Gaszy szlachetne** (Noble gases): Light blue
- Solid** (Solid): White box with 'C'
- Liquid** (Liquid): Yellow box with 'Br'
- Gas** (Gas): Red box with 'H'
- Synthetic** (Synthetic): Black box with 'Sc'

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

W szóstym wierszu dochodzą elektrony $6S$, $6P$, $5D$ i $4F$.

Elektrony $4F$ pojawiają się tak późno, bo ich energie są znacznie wyższe niż w potencjale kulombowskim.

Odpowiadają one jednak liczbie kwantowej $n = 4$ i dlatego są bliżej jądra niż elektrony $6S$, $6P$ i $5D$.

W szóstym wierszu dochodzą elektrony $6S$, $6P$, $5D$ i $4F$.
Elektrony $4F$ pojawiają się tak późno, bo ich energie są znacznie wyższe niż w potencjale kulombowskim.

Odpowiadają one jednak liczbie kwantowej $n = 4$ i dlatego są bliżej jądra niż elektrony $6S$, $6P$ i $5D$.

Właściwości chemiczne atomu zależą głównie od jego zewnętrznych elektronów. \Rightarrow 15 pierwiastków różniących się między sobą tylko liczbą elektronów $4F$, $n_F = 0, \dots, 14$, ma prawie identyczne właściwości chemiczne.

W szóstym wierszu dochodzą elektrony $6S$, $6P$, $5D$ i $4F$.

Elektrony $4F$ pojawiają się tak późno, bo ich energie są znacznie wyższe niż w potencjale kulombowskim.

Odpowiadają one jednak liczbie kwantowej $n = 4$ i dlatego są bliżej jądra niż elektrony $6S$, $6P$ i $5D$.

Właściwości chemiczne atomu zależą głównie od jego zewnętrznych elektronów. \Rightarrow 15 pierwiastków różniących się między sobą tylko liczbą elektronów $4F$, $n_F = 0, \dots, 14$, ma prawie identyczne właściwości chemiczne.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

Układ Okresowy Pierwiastków

1												18																																																																																																																					
IA												IIA		IIIA		IVA		VA		VIA		VIIA		VIIIA																																																																																																									
1	2											13	14	15	16	17	18																																																																																																																
1	H											B	C	N	O	F	Ne																																																																																																																
2	Li	4	Be											Al	Si	P	S	Cl	Ar																																																																																																														
3	Na	12	Mg											Ga	Ge	As	Se	Br	Kr																																																																																																														
4	K	20	Ca	21	Sc	22	Ti	23	V	24	Cr	25	Mn	26	Fe	27	Co	28	Ni	29	Cu	30	Zn	31	Ga	32	Ge	33	As	34	Se	35	Br	36	Kr																																																																																														
5	Rb	38	Sr	39	Y	40	Zr	41	Nb	42	Mo	43	Tc	44	Ru	45	Rh	46	Pd	47	Ag	48	Cd	49	In	50	Sn	51	Sb	52	Te	53	I	54	Xe																																																																																														
6	Cs	56	Ba	57 to 71	72	Hf	73	Ta	74	W	75	Re	76	Os	77	Ir	78	Pt	79	Au	80	Hg	81	Tl	82	Pb	83	Bi	84	Po	85	At	86	Rn																																																																																															
7	Fr	88	Ra	89 to 103	104	Rf	105	Db	106	Sg	107	Bh	108	Hs	109	Mt	110	Ds	111	Rg	112	Uub	113	Uut	114	Uuq	115	Uup	116	Uuh	117	Uus	118	Uuo																																																																																															
Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.																																																																																																																																	
http://www.chemicalelements.com/elements/periodic.html																																																																																																																																	
07		08		09		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34		35		36		37		38		39		40		41		42		43		44		45		46		47		48		49		50		51		52		53		54		55		56		57		58		59		60		61		62		63		64		65		66		67		68		69		70		71	
La		Ce		Pr		Nd		Pm		Sm		Eu		Gd		Tb		Dy		Ho		Er		Tm		Yb		Lu		La		Ce		Pr		Nd		Pm		Sm		Eu		Gd		Tb		Dy		Ho		Er		Tm		Yb		Lu																																																																							
Ac		Th		Pa		U		Np		Pu		Am		Cm		Bk		Cf		Es		Fm		Md		No		Lr		Ac		Th		Pa		U		Np		Pu		Am		Cm		Bk		Cf		Es		Fm		Md		No		Lr																																																																							

Note: The subgroup numbers 1-10 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

Są to pierwiastki ziem rzadkich, których rozdzielanie sprawiło kiedyś chemikom dużo kłopotu.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

Układ Okresowy Pierwiastków

1 IA New Original

2 He 18 VIIA

3 Li 4 Be 10 Ne 18 VIIA

5 B 6 C 7 N 8 O 9 F 10 Ne 18 VIIA

11 Na 12 Mg 18 Ar 18 VIIA

19 K 20 Ca 21 Sc 22 Ti 23 V 24 Cr 25 Mn 26 Fe 27 Co 28 Ni 29 Cu 30 Zn 31 Ga 32 Ge 33 As 34 Se 35 Br 36 Kr 18 VIIA

37 Rb 38 Sr 39 Y 40 Zr 41 Nb 42 Mo 43 Tc 44 Ru 45 Rh 46 Pd 47 Ag 48 Cd 49 In 50 Sn 51 Sb 52 Te 53 I 54 Xe 18 VIIA

55 Cs 56 Ba 57 La 58 Ce 59 Pr 60 Nd 61 Pm 62 Sm 63 Eu 64 Gd 65 Tb 66 Dy 67 Ho 68 Er 69 Tm 70 Yb 71 Lu 18 VIIA

87 Fr 88 Ra 89 Ac 90 Th 91 Pa 92 U 93 Np 94 Pu 95 Am 96 Cm 97 Bk 98 Cf 99 Es 100 Fm 101 Md 102 No 103 Lr 18 VIIA

Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-10 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

Są to pierwiastki ziem rzadkich, których rozdzielenie sprawiło kiedyś chemikom dużo kłopotu. Dodatkową komplikacją był fakt, że poziomy energetyczne $4f$ i $6s$ leżą bardzo blisko siebie.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

Układ Okresowy Pierwiastków

Są to pierwiastki ziem rzadkich, których rozdzielenie sprawiło kiedyś chemikom dużo kłopotu. Dodatkową komplikacją był fakt, że poziomy energetyczny 4F i 6S leżą bardzo blisko siebie.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W wierszu siódmym – ostatnim – tablicy Mendelejewa odpowiednikami pierwiastków ziem rzadkich są aktywnce.

Układ Okresowy Pierwiastków

Są to bardzo ciężkie pierwiastki promieniotwórcze i związane z nimi problemy chemiczne są zupełnie inne.

Zakaz Pauliego a układ okresowy

W wierszu siódmym – ostatnim – tablicy Mendelejewa odpowiednikiem pierwiastków ziem rzadkich są aktywnce.

Układ Okresowy Pierwiastków

Są to bardzo ciężkie pierwiastki promieniotwórcze i związane z nimi problemy chemiczne są zupełnie inne.

Gdyby nie zakaz Pauliego, wszystkie elektrony obsadziłyby poziom 1S i świat – taki jaki znamy – nie mógłby istnieć.

Cząstki identyczne

Rozważmy dwie cząstki, które mogą znajdować się w dwóch ortogonalnych stanach kwantowych $|1\rangle$ i $|2\rangle$.

Układ takich cząstek może znajdować się w stanie

$$|1\rangle \otimes |2\rangle \equiv |1\ 2\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|1\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|2\rangle$,

Cząstki identyczne

Rozważmy dwie cząstki, które mogą znajdować się w dwóch ortogonalnych stanach kwantowych $|1\rangle$ i $|2\rangle$.

Układ takich cząstek może znajdować się w stanie

$$|1\rangle \otimes |2\rangle \equiv |1\ 2\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|1\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|2\rangle$, albo w stanie

$$|2\rangle \otimes |1\rangle \equiv |2\ 1\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|2\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|1\rangle$.

Cząstki identyczne

Rozważmy dwie cząstki, które mogą znajdować się w dwóch ortogonalnych stanach kwantowych $|1\rangle$ i $|2\rangle$.

Układ takich cząstek może znajdować się w stanie

$$|1\rangle \otimes |2\rangle \equiv |1\ 2\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|1\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|2\rangle$, albo w stanie

$$|2\rangle \otimes |1\rangle \equiv |2\ 1\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|2\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|1\rangle$.

Żaden ze stanów układu dwóch cząstek nie spełnia równania

$$|2\ 1\rangle = \pm |1\ 2\rangle.$$

Cząstki identyczne

Rozważmy dwie cząstki, które mogą znajdować się w dwóch ortogonalnych stanach kwantowych $|1\rangle$ i $|2\rangle$.

Układ takich cząstek może znajdować się w stanie

$$|1\rangle \otimes |2\rangle \equiv |1\ 2\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|1\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|2\rangle$, albo w stanie

$$|2\rangle \otimes |1\rangle \equiv |2\ 1\rangle,$$

który oznacza, że cząstka pierwsza jest w stanie kwantowym $|2\rangle$, a cząstka druga w stanie kwantowym $|1\rangle$.

Żaden ze stanów układu dwóch cząstek nie spełnia równania

$$|2\ 1\rangle = \pm |1\ 2\rangle.$$

Dlatego, ani stan $|1 2\rangle$, ani stan $|2 1\rangle$ nie może reprezentować układu dwóch cząstek identycznych.

Układ takich cząstek może natomiast reprezentować stan

$$|1 2\rangle_{BE} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1 2\rangle + |2 1\rangle),$$

który jest **symetryczny** ze względu na przestawienia cząstek

Dlatego, ani stan $|1\ 2\rangle$, ani stan $|2\ 1\rangle$ nie może reprezentować układu dwóch cząstek identycznych.

Układ takich cząstek może natomiast reprezentować stan

$$|1\ 2\rangle_{BE} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle + |2\ 1\rangle),$$

który jest **symetryczny** ze względu na przestawienia cząstek lub stan

$$|1\ 2\rangle_{FD} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle - |2\ 1\rangle),$$

który jest **antysymetryczny** ze względu na przestawienia cząstek.

Dlatego, ani stan $|1\ 2\rangle$, ani stan $|2\ 1\rangle$ nie może reprezentować układu dwóch cząstek identycznych.

Układ takich cząstek może natomiast reprezentować stan

$$|1\ 2\rangle_{BE} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle + |2\ 1\rangle),$$

który jest **symetryczny** ze względu na przestawienia cząstek lub stan

$$|1\ 2\rangle_{FD} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle - |2\ 1\rangle),$$

który jest **antysymetryczny** ze względu na przestawienia cząstek. Symbole *BE* i *FD* pochodzą od nazwisk **Bosego i Einsteina** oraz **Fermiego i Diraca**,

Dlatego, ani stan $|1\ 2\rangle$, ani stan $|2\ 1\rangle$ nie może reprezentować układu dwóch cząstek identycznych.

Układ takich cząstek może natomiast reprezentować stan

$$|1\ 2\rangle_{BE} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle + |2\ 1\rangle),$$

który jest **symetryczny** ze względu na przestawienia cząstek lub stan

$$|1\ 2\rangle_{FD} = \frac{1}{\sqrt{2}} (|1\ 2\rangle - |2\ 1\rangle),$$

który jest **antysymetryczny** ze względu na przestawienia cząstek. Symbole **BE** i **FD** pochodzą od nazwisk **Bosego i Einsteina** oraz **Fermiego i Diraca**,

którzy podali rozkłady statystyczne dla układów identycznych cząstek – odpowiednio **bozonów** i **fermionów**.

Dla n cząstek identycznych musielibyśmy dokonać

- symetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku bozonów
- antysymetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku fermionów

którzy podali rozkłady statystyczne dla układów identycznych cząstek – odpowiednio **bozonów** i **fermionów**.

Dla n cząstek identycznych musielibyśmy dokonać

- symetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku bozonów
- antysymetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku fermionów

Każdorazowo, należy wprowadzić czynnik normalizacyjny

$$\frac{1}{\sqrt{n!}},$$

gdzie $n!$ jest liczbą permutacji zbioru n -elementowego.

k którzy podali rozkłady statystyczne dla układów identycznych cząstek – odpowiednio **bozonów** i **fermionów**.

Dla n cząstek identycznych musielibyśmy dokonać

- symetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku bozonów
- antysymetryzacji względem przestawień cząstek w przypadku fermionów

Każdorazowo, należy wprowadzić czynnik normalizacyjny

$$\frac{1}{\sqrt{n!}},$$

gdzie $n!$ jest liczbą permutacji zbioru n -elementowego.

Cząstki rozróżnialne podlegają statystyce Boltzmana.

Ze stanów $|1\ 2\rangle_{BE}$ i $|1\ 2\rangle_{FD}$ nie da się odczytać, która cząstka jest w stanie $|1\rangle$, a która w stanie $|2\rangle$.

Cząstki rozróżnialne podlegają statystyce Boltzmana.

Ze stanów $|1\ 2\rangle_{BE}$ i $|1\ 2\rangle_{FD}$ nie da się odczytać, która cząstka jest w stanie $|1\rangle$, a która w stanie $|2\rangle$.

Zgodnie z probabilistyczną interpretacją mechaniki kwantowej każda z cząstek jest z jednakowym prawdopodobieństwem w stanie $|1\rangle$ i w stanie $|2\rangle$.

Cząstki rozróżnialne podlegają statystyce Boltzmana.

Ze stanów $|1\ 2\rangle_{BE}$ i $|1\ 2\rangle_{FD}$ nie da się odczytać, która cząstka jest w stanie $|1\rangle$, a która w stanie $|2\rangle$.

Zgodnie z probabilistyczną interpretacją mechaniki kwantowej każda z cząstek jest z jednakowym prawdopodobieństwem w stanie $|1\rangle$ i w stanie $|2\rangle$.

Dla bozonów zakaz Pauliego nie obowiązuje i dlatego dowolna liczba cząstek może obsadzić ten sam stan kwantowy.

Cząstki rozróżnialne podlegają statystyce Boltzmana.

Ze stanów $|1\ 2\rangle_{BE}$ i $|1\ 2\rangle_{FD}$ nie da się odczytać, która cząstka jest w stanie $|1\rangle$, a która w stanie $|2\rangle$.

Zgodnie z probabilistyczną interpretacją mechaniki kwantowej każda z cząstek jest z jednakowym prawdopodobieństwem w stanie $|1\rangle$ i w stanie $|2\rangle$.

Dla bozonów zakaz Pauliego nie obowiązuje i dlatego dowolna liczba cząstek może obsadzić ten sam stan kwantowy.

Przykładami tego typu obsadzeń są

- zjawisko nadciekłości ^4He ,
- zjawisko nadprzewodnictwa,
- zjawisko kondensacji Bosego-Einsteina w rozrzedzonych gazach.

Cząstki rozróżnialne podlegają statystyce Boltzmana.

Ze stanów $|1\ 2\rangle_{BE}$ i $|1\ 2\rangle_{FD}$ nie da się odczytać, która cząstka jest w stanie $|1\rangle$, a która w stanie $|2\rangle$.

Zgodnie z probabilistyczną interpretacją mechaniki kwantowej każda z cząstek jest z jednakowym prawdopodobieństwem w stanie $|1\rangle$ i w stanie $|2\rangle$.

Dla bozonów zakaz Pauliego nie obowiązuje i dlatego dowolna liczba cząstek może obsadzić ten sam stan kwantowy.

Przykładami tego typu obsadzeń są

- zjawisko nadciekłości ^4He ,
- zjawisko nadprzewodnictwa,
- zjawisko kondensacji Bosego-Einsteina w rozrzedzonych gazach.

Zjawisko nadciekłości polega na tym, że atomy ^4He , które są bozonami, płynąc w niskiej temperaturze, mają w przybliżeniu taki sam pęd. W skutek lepkości, atomy musiałyby się rozproszyć do stanu o znacząco innym pędzie, co jest znacznie mniej prawdopodobne niż w przypadku klasycznym. Dlatego ciekły hel płynie praktycznie bez oporu lepkości. [Piotr Kapica 1937 r. - Nagroda Nobla w 1978 r.]

Zjawisko nadprzewodnictwa, w którym elektrony, będące fermionami, łączą się w tzw. pary Coopera, które są już bozonami, polega na zaniku oporu elektrycznego i wypychaniu linii sił pola magnetycznego z nadprzewodnika. [Heike Kamerlingh Onnes 1913 r. - Nagroda Nobla w 1913 r.]

Zjawisko nadciekłości polega na tym, że atomy ^4He , które są bozonami, płynąc w niskiej temperaturze, mają w przybliżeniu taki sam pęd. W skutek lepkości, atomy musiałyby się rozproszyć do stanu o znacząco innym pędzie, co jest znacznie mniej prawdopodobne niż w przypadku klasycznym. Dlatego ciekły hel płynie praktycznie bez oporu lepkości. [Piotr Kapica 1937 r. - Nagroda Nobla w 1978 r.]

Zjawisko nadprzewodnictwa, w którym elektrony, będące fermionami, łączą się w tzw. pary Coopera, które są już bozonami, polega na zaniku oporu elektrycznego i wypychaniu linii sił pola magnetycznego z nadprzewodnika. [Heike Kamerlingh Onnes 1913 r. - Nagroda Nobla w 1913 r.]

Zjawisko kondensacji Bosego-Einsteina w rozrzedzonych gazach, np. złożonych z atomów rubidu [Eric Cornell i Carl Wieman] lub sodu [Wolfgang Ketterle], schłodzonych do ultra niskich temperatur, rzędu 100 nK. Atomy, które są bozonami obsadzają najniższy stan pędowy, ten sam dla makroskopowej liczby atomów i tym samym zachowują się w przybliżeniu jak pojedyncza cząstka. [Nagroda Nobla w 2001 r.]